

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом державної установи
«Український інститут
розвитку освіти»
№ 135 від 21.07.2025

Запропоновані інструктивно-методичні рекомендації покликані уніфікувати підходи експертів до процедури оцінювання модельних навчальних програм профільної школи, сприяти підвищенню якості та прозорості експертних висновків. Послідовне застосування цих рекомендацій забезпечить об'єктивність, системність та наукову обґрунтованість експертної оцінки, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню загального рівня освітнього процесу та відповідності навчальних програм сучасним освітнім стандартам і вимогам суспільства.

Експертиза має ґрунтуватися на засадах науковості, об'єктивності, дотриманні нормативних вимог та відповідності концепції Нової української школи на етапі старшої (профільної) школи.

Одним із ключових завдань експертизи є забезпечення якості навчального змісту не лише через відповідність положенням Державного стандарту профільної середньої освіти та затвердженим нормативно-правовим актам у сфері загальної середньої освіти, а й через його методичну цілісність, дидактичну релевантність і практичну реалізованість у межах освітнього процесу.

Навчальні програми і матеріали, що подаються на експертизу, мають бути створені з урахуванням дидактичної логіки, педагогічної доцільності та вимог експертизи навчальної літератури. Експертне оцінювання передбачає не лише верифікацію окремих фрагментів тексту чи структури, а комплексний аналіз того, яким чином зміст навчальних програм і матеріалів сприяє формуванню цілісного освітнього досвіду, розвитку ключових компетентностей, реалізації профілю та дотриманню педагогічної етики.

Деталізація типів модельних програм

Для ефективної експертизи змісту навчальної програми важливо враховувати її тип, структурний рівень, функціональне призначення та відповідність державному стандарту. Згідно з додатком 5 до Типової освітньої

програми для 10–12 класів академічних ліцеїв, визначено кілька варіантів модельних програм. Нижче подано їхні характеристики та орієнтовні формулювання, рекомендовані для вступної частини програми.

Варіант 1

Модельні навчальні програми для навчальних предметів/інтегрованих курсів основного рівня, перелік яких визначено додатком 5 Типової освітньої програми для 10–12 класів академічних ліцеїв. Охоплюють вимоги до **всіх** обов’язкових результатів навчання (орієнтирів для оцінювання) основного рівня для тієї освітньої галузі, що не визначає профіль. *Візуалізація на рис.1 (див. нижче).*

Модельна навчальна програма
навчального предмета / інтегрованого курсу
« _____ . 10–12 класи.
Основний рівень»
для закладів загальної середньої освіти

рис. 1

Варіант 2

Модельні навчальні програми для навчальних предметів / інтегрованих курсів поглибленого рівня, перелік яких визначено додатком 5 Типової освітньої програми для 10–12 класів академічних ліцеїв. Охоплюють вимоги до **всіх** обов’язкових результатів навчання (орієнтирів для оцінювання) поглибленого рівня для тієї освітньої галузі, що визначає профіль. *Візуалізація на рис.2 (див. нижче).*

Модельна навчальна програма
навчального предмета / інтегрованого курсу
« _____ . 10–12 класи.
Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти

рис. 2

Варіант 3

Модельні навчальні програми для курсів (зокрема інтегрованих) *за обраним профілем* відповідно до тієї освітньої галузі / тих освітніх галузей, що визначає/визначають профіль. Можуть охоплювати **всі** обов'язкові результати навчання (орієнтири для оцінювання) поглибленого рівня або **частину** їх. Візуалізація на рис.3 (див. нижче).

**Модельна навчальна програма
курсу за обраним профілем
«_____». Профільна середня освіта.
Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти**

рис. 3

Варіант 4

Модельні навчальні програми для курсів (зокрема інтегрованих), які можуть використовуватися в освітньому процесі *як програми за обраним профілем, так і як програми поза обраним профілем*. Поєднують обов'язкові результати навчання (орієнтири для оцінювання) поглибленого рівня освітньої галузі/освітніх галузей, що визначає/визначають профіль та обов'язкові результати (орієнтири для оцінювання) основного рівня. Візуалізація на рис.4 (див. нижче).

**Модельна навчальна програма
курсу
«_____». Профільна середня
освіта. Основний / Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти**

рис. 4

Формулювання вступної частини програм: орієнтири для авторів і експертів

Програма є основою для створення навчальних програм як основного, так і поглибленого рівнів, із відповідною корекцією орієнтирів для оцінювання,

змісту, обсягів навчального часу, способів формування компетентностей і рівнів складності навчального матеріалу.

Наводимо приклади рекомендованих формулювань.

Варіант 1

Програма реалізує **всі** обов'язкові результати навчання Державного стандарту профільної середньої освіти _____ освітньої галузі.

Основою для формулювання очікуваних результатів навчання у Програмі є **обов'язкові результати навчання** (орієнтири для оцінювання) **основного рівня**, визначені в Державному стандарті профільної середньої освіти.

Варіант 2

Програма реалізує **всі** обов'язкові результати навчання Державного стандарту профільної середньої освіти _____ освітньої галузі.

Основою для формулювання очікуваних результатів навчання у Програмі є **обов'язкові результати навчання** (орієнтири для оцінювання) **поглибленого рівня**, визначені в Державному стандарті профільної середньої освіти.

Варіант 3

Програма реалізує **всі/частину** обов'язкових результатів навчання _____ освітньої галузі/освітніх галузей.

Основою для формулювання очікуваних результатів навчання у Програмі є **обов'язкові результати навчання** (орієнтири для оцінювання) **поглибленого рівня**, визначені в Державному стандарті профільної середньої освіти.

Програма **доповнює** обов'язковий освітній компонент/обов'язкові освітні компоненти за обраним профілем _____ .

Варіант 4

Програма реалізує **всі/частину** обов'язкових результатів навчання _____ освітньої галузі/освітніх галузей.

Основою для формулювання очікуваних результатів навчання у Програмі є обов'язкові результати навчання (орієнтири для оцінювання) поглибленого рівня освітньої галузі/освітніх галузей, що визначає/визначають профіль, та обов'язкові результати (орієнтири для оцінювання) основного рівня.

Орієнтири для визначення результатів навчання мають бути чітко сформульованими, узгодженими із загальною логікою програми й відповідати структурі стандарту. Вони не повинні дублювати інші освітні компоненти або використовувати неконкретні, нефункціональні формулювання, що не дозволяють здійснити об'єктивне оцінювання результатів навчання. У цьому аспекті експертиза виконує професійно-етичну функцію: вона має гарантувати, що навчальний матеріал відповідає базовим засадам педагогічної доброчесності, сучасним методичним підходам та цінностям Нової української школи.

Рекомендації щодо оцінювання за критеріями експертизи

Для забезпечення якісної експертизи навчальних програм профільної школи слід звернути увагу на низку суттєвих аспектів, визначених критеріями комплексної експертизи.

Під час оцінювання ***академічної доброчесності*** експерту важливо перевірити наявність посилань на використані твори інших авторів, щоб унеможливити плагіат. Особливої уваги потребує перевірка правдивості та автентичності наведених даних і фактів, що убезпечить програму від фальсифікації. Крім того, необхідно оцінити актуальність використаних джерел, їх відповідність сучасним науковим підходам, нормативним документам, а також перевірити правильність оформлення списку джерел відповідно до вимог ДСТУ.

При аналізі ***структури програми*** експерт має переконатися, що **вступна частина** містить інформацію про тип освітнього компонента (обов'язковий для всіх, обов'язковий за профілем чи вибірковий), сформульовані мета і завдання, узгоджені з відповідною освітньою галуззю державного стандарту. Важливим аспектом є опис компетентнісного потенціалу навчального курсу та його відповідність ціннісним орієнтирам, визначеним державним стандартом профільної освіти. Необхідно також оцінити реалістичність і практичну доцільність способів реалізації програми, запропонованих авторами.

Під час аналізу **основної частини** слід переконатися, що очікувані результати навчання є вимірюваними, чітко сформульованими та мають посилання на відповідні орієнтири для оцінювання основного чи поглибленого рівнів відповідно до державного стандарту. Експерт має оцінити логічність і системність викладу послідовності досягнення очікуваних результатів, їхню узгодженість зі змістом навчання та забезпечення наступності освітнього процесу. Особливу увагу слід приділити змісту навчального предмета, його відповідності базовим знанням освітньої галузі, віковій категорії учнів та достатності для досягнення запланованих результатів. Запропоновані види навчальної діяльності мають бути релевантними заявленим результатам, а також сприяти професійному самовизначенню учнів у межах профілю. Важливо, щоб програма передбачала можливість індивідуалізації навчання, зокрема вибір тем, видів діяльності або форматів реалізації, а також враховувала доцільний розподіл навчальних годин з огляду на особливості викладу змісту та видів навчальної діяльності.

При наявності прикінцевої частини експерт має оцінити, наскільки чітко і зрозуміло описано особливості методики реалізації курсу, чи запропоновані достатні й реалістичні ресурси для досягнення поставлених освітніх цілей, а також перевірити систему оцінювання та запропоновані до неї інструменти.

Особливу увагу слід приділити оцінюванню мови тексту програми, яка повинна відповідати сучасним українським мовним нормам, зокрема в аспектах нормативності, точності, логічності, лаконічності, чистоти, орфографічної та пунктуаційної грамотності. Не менш важливим є дотримання принципів недискримінації: необхідно пересвідчитися, що текст враховує різноманітність учнів за статтю, етнічною належністю та соціальним статусом, а також є вільним від стигматизуючих формулювань і термінології, яка не відповідає Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

Додатково про оцінювання за критеріями можна дізнатися прослухавши вебінар за покликанням

https://drive.google.com/file/d/1ANeSuX7EomUzpy0Aey1Z3iMf9HUKY_WS/view?usp=drive_link

Оформлення результатів експертизи

Експерт подає для розгляду на засіданні Комісії розгорнутий та обґрунтований експертний висновок з оцінкою якості об'єкта грифування, відповідності його змісту законодавству, науково-методичним і психолого педагогічним вимогам відповідно до пункту 6 розділу I Порядку. Оформлюючи експертний висновок, необхідно чітко дотримуватись визначеної форми та структури, уникаючи вільних трактувань критеріїв. Кожен критерій має супроводжуватись конкретною оцінкою його реалізації («реалізовано», «потребує доопрацювання», «потребує суттєвого доопрацювання» або «не застосовується»). До експертного висновку додаються (за наявності) чіткі та обґрунтовані зауваження, що мають бути усунуті під час доопрацювання об'єктів грифування. Так, у формі експертного висновку експерт у разі оцінки «потребує доопрацювання» або «потребує суттєвого доопрацювання» за відповідним індикатором має обов'язково заповнити колонку «Зауваження й коментарі», у якій вказати номери відповідних параграфів, тем, завдань, сторінок тощо. Також у відповідній колонці форми експертного висновку експерт має подати рекомендації (за наявності) щодо покращення якості навчальної літератури. Рекомендації мають бути основою для доопрацювання об'єкта грифування та відображені під час повторної експертизи за підсумками здійсненого доопрацювання. Всі зауваження, коментарі та рекомендації повинні мати конструктивний та конкретний характер, спрямований на покращення якості модельної навчальної програми профільної школи. За підсумками комплексної експертизи, на підставі проведеного аналізу відповідно до перелічених критеріїв, експерт повинен чітко і обґрунтовано сформулювати фінальний висновок. Висновок має містити рекомендацію щодо ухвалення відповідного рішення, передбаченого чинним Порядком (схвалення програми до використання, рекомендації доопрацювати програму чи її відхилення). Висновок повинен бути сформульований стисло, обґрунтовано і мати чіткі рекомендації щодо подальших дій стосовно програми. Усі зауваження та коментарі мають бути конструктивними, конкретними та спрямованими на покращення якості

навчального матеріалу. Документ повинен бути підписаний експертом із зазначенням повного імені та прізвища.

У разі повернення об'єкта грифування на доопрацювання, експерти складають новий експертний висновок із використанням чинного шаблону, передбаченого для відповідного типу навчальної літератури. Такий висновок оформлюють окремим документом, він має відображати результати повторного аналізу доопрацьованого матеріалу. Відмінністю є доповнення блоку «Реалізованість критеріїв» коментарем «доопрацьовано», у якому зазначаються конкретні позиції, що були виправлені відповідно до попередніх зауважень експертної комісії. Це дозволяє фіксувати динаміку змін і забезпечує прозорість процедури експертизи.